

Ivana Čihánková

Faktory ovlivňující volbu církve u mladých konvertitů

Posudek vedoucího diplomní práce

Po změně společenských poměrů v r. 1989 se opět, po přerušení téměř půlstoletém, staly plnohodnotnou součástí psychologického zkoumání otázky psychologie náboženství. V tomto kontextu lze vítat předloženou diplomní práci ještě jako vítanou splátku dluhu, jež v tomto směru psychologie z dřívějších časů má. Je to zvláště zajímavé při zkoumání jevu někdy velmi zásadního v životě jedinců, jako je proměna jejich náboženského smýšlení a systému hodnot v podobě konverze – obrácení na víru, již předmětem své diplomní práce učinila právě diplomandka.

V literárně přehledové prvé části své práce shromažďuje poznatky k tématu počínaje klasiky psychologie náboženství, jako je William James, který ve svém díle zakladatelské povahy z r. 1902 obohacuje do té doby převážně religiózně a teologicky pojatí přístupy ke studiu fenoménu konverze právě o specifický aspekt psychologický. James sám, jak je ostatně obvyklé při studiu všech jevů, se nejprve zabýval výraznými a náhlými případy obrácení (teprve později se ukázalo, že tento proces může být i dlouhodobý). James chápal konverzi jako součást procesu psychického dozrávání, k němuž Erikson nachází svou analogii v období hledání identity. Později přistupuje navíc zkoumání motivace konverze. Autorka cituje k tomuto tématu prameny cizojazyčné i zdejší (Remeš). Jádro motivace spatřuje spolu s citovanými autory v problému hledání smyslu života, podstaty morálních hodnot a konečnosti lidského bytí. Křesťanská víra pomáhá člověku osvobodit se od úzkosti. Silným motivem bývá také potřeba lásky, zvláště není-li náležitě naplněna. V moderní době přibývá případů konverze z bezvětrí, ne jako dříve z jedné podoby víry do jiné. Autorka cituje doklady reflektující vztah mezi religiozitou a duševním zdravím (s odkazy zejména na Říčana).

V samostatné kapitole uvažuje se o možných modelech konverze (zejména v dimenzi náhlých – pozvolných) a o fázích jejího procesu od motivujících, predisponujících činitelů přes setkání s jasně identifikovanou náboženskou skupinou až k samému faktu vstupu. Existují také vícere metody, jež se v procesu konverze uplatní (s důrazem buď na aspekt rituální, racionální anebo spíše emočně charismatický). Je představeno několik zásadních modelů konverze podle uznávaných autorů. Představen je i český původní průzkum a kategorizace konvertitů. Autorka také přibližuje církev jako fenomén z hlediska psychologického a sociálně psychologického, hledá propojení s problematikou skupinové dynamiky a malých skupin. Připojuje aktuální údaje o církvích a počtu a vývoji členské základny v ČR. Upozorňuje na trend, podle něhož klesá sounáležitost věřících s jednotlivými konkrétními církvemi. Neubývá zájmu a motivace spirituálních, zatímco klesá konfesní příslušnost.

Autorka sama v empirické části nabízí kvalitativní přístup, v jehož rámci usiluje o nalezení faktorů ovlivňujících volbu církve u mladých konvertitů. S ohledem na praktické možnosti zaměřila se na studenty pražských dvou teologických fakult, mezi nimiž nachází dosti nevěřících a zároveň ale i dosti konvertitů, aby z nich vytvořila výzkumnou skupinu. Skupina se ustálila na 10 jedincích (mužích a ženách) z vícero křesťanských církví. S respektem k principům kvalitativního výzkumu připravila polostrukturovaný rozhovor, jehož záznamy analyzovala podle více kritérií, jež uvádí na str. 45, a která ověřila v malém

předvýzkumu. Plné přepisy rozhovorů jsou uvedeny v příloze (pečlivě přepsány). Presentace výsledků zahrnuje shrnutí podstatných zjištění týkajících se věku, v němž se v jedinci probudil zájem o náboženství, případných tenzí či krizí, které cestu ke konverzi provázely a působení dalších osob v průběhu konverze. Autorka rozebírá odpovědi respondentů také z hlediska zájmu o jednotlivé církve a jeho stálosti, s respektem k učení církve a roli společnosti věřících. Nálezy shrnuje v přehledných tabulkách (str. 69 – 73).

Získané poznatky podrobuje autorka svědomité diskusi, jež ukazuje na rozmanitost vlivů a okolností, přesto však dává zahlédnout obecnější trendy. Tato diskuse je podrobná a prohlubuje získané poznatky.

Práce se opírá o rozsáhlou literaturu (tištěnou i elektronicky přístupnou), s mnohými anglickými citacemi.

Celkově můžeme shrnout, že práce dokládá zdařilý příspěvek k psychologicky nesmírně zajímavému, ale u nás dosud málo zkoumanému jevu konverze, nsnadno přístupnému z hlediska metod zkoumání. Kvalitativní přístup se zde plně osvědčil a je dobrým východiskem pro další práci diplomandky samé či těch, kdo by v této práci pokračovali. Práce náležitě splňuje požadavky kladené na práci diplomní, může se stát předmětem obhajoby a za svou osobu ji hodnotím jako výbornou.

2.9.2013

PhDr. Jaroslav Šturma